

Gydytojas, prakalbinęs ir pamilęs paprastą laukų akmenį

Janina VALANČIŪTĖ

Šiomet pažymime gydytojo, Skuodo rajono Mosėdžio miestelyje veikiančio unikalaus akmenų muziejaus įkūrėjo Vaclovo Into gimimo 100 metų jubiliejų. Ta proga vyko nemažai jo atminimui skirtų renginių, tarp jų ir lapkričio 14 d. Mosėdyje surengta konferencija „Akmenis ir žmogaus pasaulis: Vaclovui Intui – 100“. Joje dalyvavo, renginio dalyvius pasveikino Lietuvos Respublikos aplinkos ministras Kastytis Žuromskas, Skuodo rajono savivaldybės meras Stasys Gutautas, Lietuvos Respublikos Seimo narė Violeta Turauskaitė, Vaclovo Into muziejaus direktorė Gintarė Sakalauskienė. Pranešimus perskaitė tautodailininkas, keramikas Eugenijus Paukštė, pristatęs sukurta pano, paleontologijos entuziastas ir geografas Virgilijus Pajarskas, Gamtos tyrimų centro geologė dr. Gražina Skridlaitė ir Lietuvos medicinos bibliotekos darbuotoja Janina Valančiūtė.

Vaclovas Intas gimė 1925 m. lapkričio 14 d. Skuodo rajono Kivylių kaime gyvenusių valstiečių Benignos Kovaitės-Intienės ir Stanislovo Into šeimoje. Jo tėvų sodyba buvo šalia daktaro Ferdinando Kaunackio dvaro, žemė ribojosi su šio dvaro laukais.

F. Kaunackis buvo baigęs Tartu medicinos universitetą, apsigynęs daktaro disertaciją. Jis netoli savo namų buvo pasistatęs ligoninę, vertėsi gydytojo praktika Kivyliuose. Buvo tobulinęs užsienyje, dirbęs Sedos, Skuodo ligoninėse. Žinoma, kad 1935m. pas Kaunackius lankėsi ir dr. Jonas Šliūpas.

V. Intas pasaulį išvydo ant daktaro F. Kaunackio rankų, kuris priėmė gimdymą. Pasakojama, kad tada F. Kaunackis ištaręs: „Tas bus daktaras“.

Tikėtina, kad daktaro F. Kaunackio darbas, jo pavyzdys turėjo įtakos tam, kad V. Intas nusprendė studijuoti mediciną.

Vaclovas draugavo su daktaro vaikais Algirdu ir

Vaclovas Intas (1925–2007). Fotografė Laima Sendrauskienė

Ferdinandu, kuris 1944 m. pavasarį, baigęs studijas Kauno Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultete, tų pačių metų rudenį su šeima pasitraukė į Vakarų, o vėliau beveik iki pat 2000-ųjų metų susirašinėjo su Vaclovu laiškais.

Kai V. Intui buvo devyniolika, netoli Intų sodybos nuslinkus Pakalniškių žvyro karjero skardžiui, tragiškai žuvo Vaclovo tėtis. Tais pačiais 1946-aisiais
(Nukelta į 10 p.)

„Vulkano krateris“ ženklina senosios Mosėdžio ligoninės vietą. Erikos Ignotienės nuotrauka

metais Vaclovas įstojo į Klaipėdos žemės ūkio technikumą ir taip išvengė tremties. Tuo pačiu metu jis slapta mokėsi vakarinėje vidurinėje mokykloje. 1949 m. įstojo į Kauno medicinos institutą. Čia pradėjo domėtis chirurgija, ortopedija. Vyresniuose kursuose naktimis dirbo greitojoje medicinos pagalboje, laikraščio „Kauno tiesa“ redakcijoje korektoriumi.

Kauno medicinos institute V. Intas buvo savo kurso seniūnas, organizuodavo studentų žygius pėsčiomis ir dviračiais. Tuo laikotarpiu ji globojo jaunesnįjį brolių Praną, kuriam pavyko išsigelbėti nuo tremties. Vaclovas nelegaliai jį buvo apgyvendinęs Kauno medicinos instituto bendrabutyje.

Vaclovas, studijuodamas mediciną, domėjosi ir gamtos mokslais, dalyvavo ekspedicijoje Kuršių mariose, tais metais turėjo galimybių patyrinėti Kuršių nerijos gamtą. Tada jam buvo kilusi mintis baigus mokslus įsikurti Neringoje.

1955 m. Kauno medicinos institutą V. Intas baigė su pagyrimu, tada vadintu Raudonu diplomu. Tada, jau turėdamas šeimos terapeuto specialybę ir gavęs diplomą, jis išsiruošė į Irkutską aplankyti mamos ir brolių.

Grižimas į gimtąjį kraštą

Po studijų V. Intui buvo pasiūlyta pasilikti dirbti Kauno klinikose, bet jis iš Irkutsko grįžo į gimtąjį kraštą ir čia buvo paskirtas neseniai atnaujintos Skuodo ligoninės Vidaus ligų skyriaus vedėju, o kai Mosėdyje atidaromai naujai ligoninei reikėjo gydytojo, Vaclovas, ilgai nedvejojęs, įsidarbino ten.

Pasak rašytojos, gydytojos Fi-

Aleksandro Gedgaudo nuotraukoje – Kauno valstybinio medicinos instituto ketvirtosios medikų laidos vinjetė

Vaclovas Intas (pirmoje eilėje šeštas iš kairės) kartu su kurso draugais ir dėstytojais susitikimo, vykusio praėjus penkeriems metams po studijų baigimo, metu. Vytauto Zyko nuotrauka

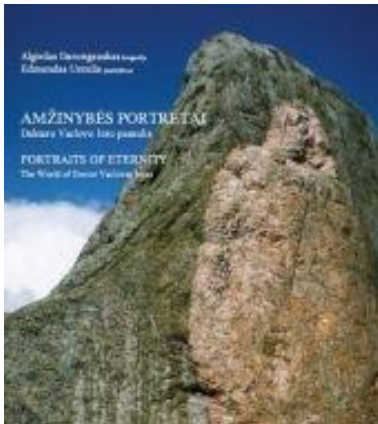
lomenos Taunytės, tada Mosėdžio miestelio Lietuvoje niekas nežinojo ir būtų nežinojęs iki šiol, jei ne V. Intas. Čia – nederlinga, mažais ir dideliais akmenimis nusėta žemė. Kiek juos berinksi, jie vis tiek pavasarį, žemei atšilus, lyg dygte pridygsta. Net buvo tikinčių, kad akmenis čia velnias sėja.

Kai 1956 m. gydytojas V. Intas atvyko į Mosėdį, ligoninė – 10 lovų gydymo įstaiga, kurioje dirbo nedidelis medicinos personalas, veikė buvusioje senojoje Mosėdžio klebonijoje. Esant reikalui ligoninėje tilpdavo ir 30 žmonių. Aplinka ir pastatas atrodė liūdnokai.

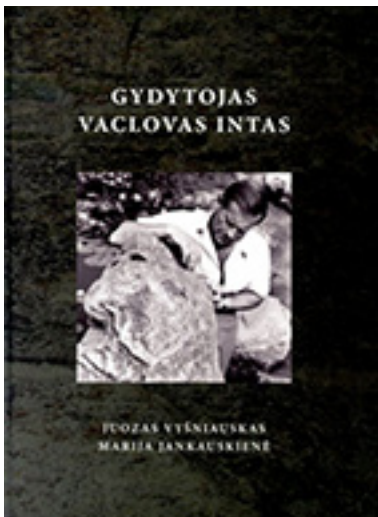
V. Intas nuo pirmųjų savo darbo Mosėdyje dienų gyvenvietėje tapo kovos už švarą, tvarką ir grožį iniciatoriumi. Ligoninės sode buvo iškastas tvenkinys, pasodinta įvairiausių gėlių, pradėta auginti daug dar-

Skulptoriaus Rimanto Eidėjaus sukurta Vaclovo Into medalis

Algirdo Darongausko, Edmundo Untulio fotoalbumo „Amžinybės portretai: daktaro Vaclovo Into pasaulis“ (Klaipėda, 2009) viršelis

Juozo Vyšniausko, Marytės Jankauskienės knygos „Gydytojas Vaclovas Intas“ (Klaipėda, 2011) viršelis

Vaclovas Intas (sėdi centre) kartu su Mosėdžio sveikatos centro darbuotojais. Janinos Mačernienės nuotrauka

žovių. Pacientai valgydavo vaisius, uogas ir daržoves iš ligoninės sodo bei šiltnamio. V. Intas daug keliaudavo, parsiveždavo Lietuvoje retai sutinkamų augalų iš Sibiro, Altajaus, Tian Šanio, Krymo, Kamčiatkos, Indijos ir kt. Jis pats skiepydavo medelius (to buvo išmokęs iš dėdė Nikodemo).

1957 m. rugsėjo mėnesį Vaclovas pradėjo dirbti Mosėdžio ligoninės vyriausiuoju gydytoju. Jis buvo ir rajone veikusios Raudonojo Kryžiaus draugijos pirmininkas. Eidamas šias pareigas kvietė miestelio žmones įsijungti į jos veiklą. Draugijoje per trumpą laiką susibūrė daugiau kaip 600 narių, šie į jos veiklas įtraukė dar ir nemažai ir kitų. Jie dalyvaudavo talkose, sodindavo medelius, pradėjo puoselėti savo sodybas.

Tais pačiais 1957-aisiais metais gydytojas susidomėjo rieduliais (akmenimis), pradėjo juos tyrinėti. Kartą, pamatęs, kad ligoninės ūkvedys ruošiasi nubalinti apie gėlynus sudėtus akmenukus, suabejojo, ar taip reikia daryti, nes buvo įsitikinęs, kad gražūs ir natūralūs akmenys.

„Žiūrėkite, ką slepia žemaičių žemė! – yra sakęs jis. – Saugokite akmenį, jis sparčiai nyksta iš laukų, dar po dešimties, dvidešimties metų ir galvai prasiskelti jo nerasi.“

Einant metams, ypač kai apylinkėje prasidėjo melioracijos darbai, Vaclovas pradėjo akmenis vežti į Mosėdį, jais puošti miestelį. Pirmąjį būsimą unikalių akmenų muziejaus eksponatą iš laukų parsivežė, užsikėlęs jį ant dviračio. Einant laikui gydytojas tarsi susirgo akmenų rinkimo manija. Jis yra sakęs: „*Esu pakerėtas akmenų. Per akmenis jaučiu ryšį su tolimiausia žemės praeitimi. [...] Akmuo gydo žmogų. Deja, kartais suserga ir pats. Tačiau akmuo ir taip turi gilybę amžių, todėl reikia skubėti rūpintis žmonėmis, jie trappūs.*“

V. Intas gyventojams pasakodavo ne tik apie geologines akmenų savybes, bet ir apie tai, kaip jie gali būti naudojami buityje.

Kai Vaclovas dirbo Mosėdžio ligoninėje, ambulatorijoje, jam teko

(Nukelta į 12 p.)

Iš kairės: Vaclovas Intas kartu su kolegėmis 1972 metais. Joanos Lukošienės nuotrauka; Vaclovas Intas 1992 m. Bernardo Aleknavičiaus nuotrauka

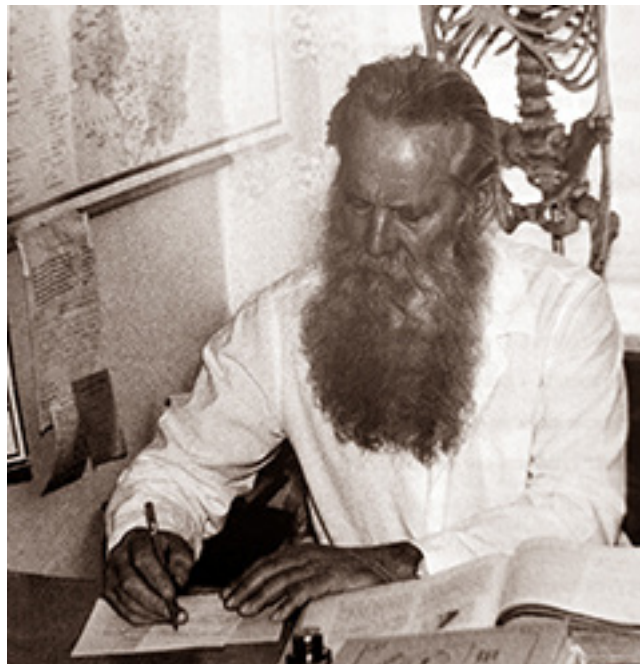
būti ne tik terapeutu, pediatru, chirurgu, bet ir ginekologu. Esant reikalui, žmonės į jį kreipdavosi ne tik darbo valandomis, bet ir po jų, o kartais ir naktį bei laisvadieniais. Pakviestas niekada neatsisakydavo padėti ir, apsirengęs kukliais darbo drabužiais, žiemą su slidėmis, vasarą dviračiu, kartais ir arkliu pakinkytu vežimu dieną ar naktį, pliaupiant rudeniems liūtims ar siaučiant žiemos pūgoms, važiuodavo pas ligonius.

V. Intas per gana trumpą laiką Skuodo rajone tapo labai populiariu vaikų gydytoju. Nors jis ir negalėjo gydyti kūdikių iki vienerių metų amžiaus, jis, kai reikėdavo skubios pagalbos, to nepaisydavo. Gydydamas vaikus jiems neskubėdavo skirti antibiotikų. Sukarščiavus mažyliams, pirmiausia liepdavo duoti žolelių arbatos, dėti kompresus. Jis stebėdavo ir sekėdavo pacientų ligos eigą, ne vieną sunkiai sergantį mosėdiškį yra siuntęs, pats vežęs konsultacijai į Kauną, gydyti pas klinikose dirbusius kurso draugus.

Mosėdiškiai apie V. Intą bei sėkmingą jo gydymą kūrė legendas. Vienoje iš jų pasakojama, kad sunkiai pacientei, kuri jau blaškėsi agonijoje, daktaras sugirdė vaistus, ir ji staiga pasveiko, bet iš to didelio džiaugsmo prie malūno nušoko nuo liepto.

Į gydytoją žmonės kreipdavosi ir kitais klausimais: prašydavo patarti, kaip sodinti augalus, kaip dekoratyvinius paukščius prižiūrėti ir t. t. Patarimų Vaclovas negailėjo. Visi, kam teko su juo bendrauti, su meile apie jį atsiliepdavo. Einant metams Mosėdį be V. Into buvo tiesiog sunku įsivaizduoti.

Rašytojas Juozas Baltušis „Gimtajame krašte“ (1969) rašė: „*Mosėdyje, Into karalystėje, vaikštinėja ligoniai. Tarp akmenų ir tarp žiedų. Ilgaus chalatais ir nurainuotomis pižamomis. Visi šypsosi. Visi taisosi,*

ir taisosi sparčiai, kaip reta kur kitur. Ne, gydytojas Intas ne vien medicinos specialistas ir ne vien gamtos mylėtojas. Tai žmogus, supratęs didžią ir paprastą tiesą, kad ligonį turi supti grožis, gyvybė, džiaugsmas: kad žmogui neatstatysi sveikatos vien penicilino, streptomicino, kobarboksilazo ir kitų išmonių pagalba – reikia dar šypsenos gydytojo veide ir reikia bitelės dūzgimo ligoninės padangėj. Juoba ir pačią sveikatą atstatyti – dar ne viskas. Reikia dar įkvėpti žmogui jėgų gyventi toliau su atstatyta sveikata. Štai kam ir atiduoda savo jėgas ir išmintį, geriausius savo jausmus gydytojas V. Intas.“

Vaclovo dėka Mosėdis labai pagražėjo. Kai po trylikos Mosėdžio ligoninės gyvavimo metų prireikė pinigų pastato remontui, Sveikatos apsaugos ministras atsisakė tam skirti lėšų, nes tuo laikotarpiu ligoninės buvo stambinamos.

1976 m. senąją Mosėdžio ligoninę uždarė, jos medinį pastatą nugriovė. Jo vietoje gydytojas įrengė mistinį vulkano kraterį, o pats toliau dirbo Mosėdžio ambulatorijoje.

Vaclovas aktyviai dalyvavo Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio veikloje.

Publikacijos periodinėje spaudoje

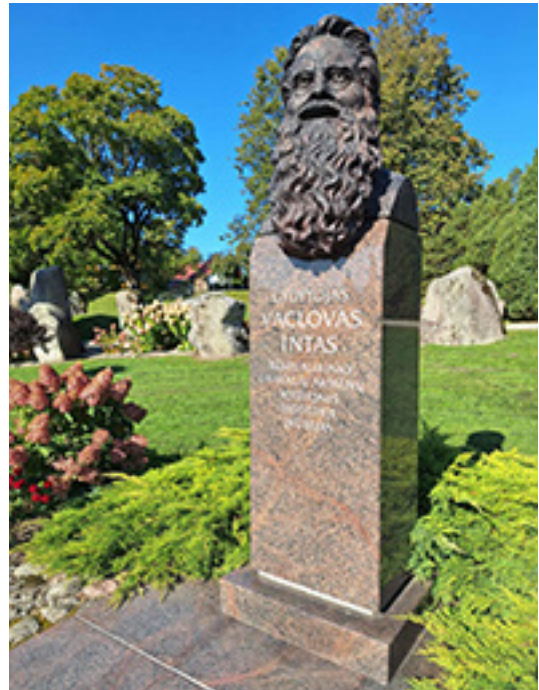
Sėkmingai norintis dirbti kaimo, miestelio gydytojas privalo gerai išmanyti savo sritį. V. Intas sekė medicininę literatūrą, nuvykęs į kitą kaimą ar miestą, užsukdavo pasitarti, pasikonsultuoti su kolegomis. Savo žiniomis ir sukaupia patirtimi da-

lindavosi periodinėje spaudoje skelbiamuose straipsniuose, parašytuose sveikatos profilaktikos, higienos, donorystės ir kitais klausimais. Daugiausiai publikacijų paskelbta jo darbo Mosėdyje laikotarpiu. Viename savo straipsnių („Būkime donorais“, *Pergalė* (Skuodas), 1958) jis ragino gyventojus tapti donorais, pateikė informaciją apie donorams teikiamas lengvatas, sėkmingų kraujo perpylimo ligoninės pacientams pavyzdžių staigių kraujavimų, nudegimų ir įvairių ligų atvejais. Spaudoje buvo paskelbtas ir V. Into pranešimas apie alkoholio žalą žmogaus organizmui, skaitytas Medicinos darbuotojų pasitarime („Pergalė“ (Skuodas), 1960).

Daugelyje straipsnių („Švara – sveikatos šaltinis“, 1960); „Svarbu gera sveikata, graži butis“ („Mūsų žodis“ (Skuodas), 1963) V. Intas rašė, kokią įtaką sveikatai turi tvarkinga butis, švara, graži aplinka. Jis pasisakė už profilaktinę mediciną, gyventojų sanitarinį švietimą (paskaitas, foto parodėles, plakatus, informuojančius, kaip galima išvengti profesinių susirgimų, sumažinti kūdikių mirtingumą). Rekomendavo steigti lopšelius, darželius. Jis akcentuodavo, kad svarbu sudaryti tokias sąlygas, kad žmogus nesusirgtų, kad būtina apsaugoti jį nuo nelaimingų atsitikimų darbe, kelyje, buityje. Akcentuodavo ir technikos saugumo taisyklių reikšmę, rašydavo, kad svarbu, jog pats darbas ir darbo aplinka nežalotų žmogaus sveikatos – nesukeltų profesinių susirgimų. Jis teigė, kad prisilaikydami sanitarinių reikalavimų apsisaugosime nuo visos eilės susirgimų, ir pažymėdavo, kad dažnai žmonės suserga vien dėl to, kad nežino, kaip elgtis, kaip save prižiūrėti. Stebėdavosi, kad iki šiol daug kas nevertina gryno oro, saulės, fizinės kultūros ir sporto reikšmės. Jis yra rašęs, jog kaime saulės ir gryno oro yra perteklius, tačiau žmonės tuo nesinaudoja. Pasak gydytojo, per vasarą neįdegti saulėje tikrai yra nepadoru, ir nusižengimas sau.

Straipsnyje „Mano ryškiausios dienos“ („Mūsų žodis“, 1963), apžvelgdamas praėjusių metų darbus, jis rašė: „Kiekviena išgelbėta gyvybė gydytojui – didžiausias džiaugsmas, pasveikuso žmogaus laiminga šypsena – geriausias atpildas už darbą. Šešiasdešimt antraisiais metais užveisiau daigyną, iš kurio žalumynų užteks ne tik mūsų, bet ir kitoms apylinkėms.“

Straipsnyje „Mokyklinio amžiaus vaikų susirgimai“ („Mūsų žodis“, 1967) gydytojas akcentavo, kad yra itin svarbu gydyti anginą: „Reumato ryšys su angina aiškus. Angina – reumato žvalgas, šnipas. Kas dažnai serga anginomis, tegu žino, kad reumatas jau kažkur netoliese tykoja. Vienintelė išeitis – operacija. [...] Kol dar nepažeista širdis, operacija garantuoja tolimesnę sveikatą, nebėra to lizdo, kuriame įsimeta angina. Didžiausia reumato bėda, kad jis sugadina širdį visam laikui, lygiai kaip žaizda palieka neišdildomą randą. Širdies vožtuvai susiraukšlėja ir dėl to nebeužsidaro sandariai

Paminklas Vaclovui Intui Mosėdžio miestelio centre. Skulptorius Rimantas Eidėjus. Erikos Ignatienės nuotrauka

Respublikinio Vaclovo Into akmenų muziejaus reklaminė lenta Mosėdyje. Erikos Ignatienės nuotrauka

ir nebeatsidaro kiek reikiant. Lygiai kaip iškrypusios durys.“

Žinių V. Intas turėjo daug, buvo žin-

(Nukelta į 14 p.)

geidus, galėjo tapti ir mokslininku, tačiau jį labiau traukė praktinis darbas, buvo užvaldžiusi „akmenų liga“. Na į senatvę ir jo paties sveikata pablogėjo. Gyvenimas toks, kad visko, ko nori, neaprepsi ir visko padaryti nespėsi. Einant metams jis, kaip pats yra prisipažinęs, dėl tų akmenų daktarystę metė.

V. Into atminimo įamžinimas leidiniuose ir menininkų darbuose

Apie V. Intą yra išleista keletas knygų, rašyta ne tik Lietuvos, Latvijos, Estijos, bet ir JAV periodinėje spaudoje. Amerikos lietuvių laikraštyje „Laikas“ rašoma, kad akmenų muziejų pradininku laikomas akmenis rinkęs gydytojas V. Intas. Laikraštyje „Darbininkas“ paminėtas paminklas kovotojams už Lietuvos laisvę, pastatytas Mosėdyje prie muziejaus, kurį įkūrė V. Intas. Yra ir daugiau panašių straipsnių.

Gydytoja F. Taunytė, kuri yra bendravusi su V. Intu, knygoje „7 nuodėmės ir 12 ligų“ (2006) rašo: „Čia reikia ateiti naktį ir vienam pasivaikščioti per mėnulio pilnatį. Tada kraupia amžinybės šviesa apšviesti, įvairiausiomis žėručio spalvomis žėrintys akmenys prakalba apie vienintelį trumpą, niokojamą ligų ir nuodėmių mūsų gyvenimą ir įkvepia slėnio įkūrėjo mintį, kad „gyventi reikia taip, tarsi rytoj mirtum, o dirbti taip, tarsi amžinai gyventum. Ir po šimto metų Mosėdžio akmenų slėnis neturėtų pasikeisti. Jei būsi to vertas, mėnulio pilnatyje čia turėtum sutikti žilabarzdį žmogų. Pasiramsčiuodamas lazda, jis vaikščios nuo akmens prie akmens, vėjas glostys jo plaukus, o mėnulis apšvies pažįstamą, neseniai prie židinio matytą ramų veidą. Taip amžinybe, legenda ir atminimu atlyginama tiems, kurie paliko žemėje ženklą, kad buvo žmonės“.

2014 m. Lietuvos medicinos bibliotekoje ruošiantis surengti ekslibrisų parodą ir išleisti parodos katalogą, menininkai buvo pakviesti kurti ekslibrisus skirtus gydytojams ir gydymo įstaigoms. Ekslibrisą kraštiečiui gydytojui V. Intui sukūręs Vilniaus dailės akademijos Grafikos katedros studentas Vilmantas Žumbys tada pasakė: „Džiaugiuosi tuo, kad gyvenome tuo pačiu laiku, toje pačioje vietoje. Iš savo mokytojo – skulptoriaus Rimanto Eidėjaus, kuris kūrė medalį ir paminklą V. Intui, jaučiau nebylų įpareigojimą padaryti ekslibrisą Mosėdžio gydytojui ir taip parodyti pagarbą jam. Ne iš karto pastebimu medžių motyvu ekslibrise stengiuosi perteikti gydytojo potraukį gamtai

Vaclovas Intas bendrauja su studentais. 1988 m. Bernardo Aleknavičiaus nuotrauka, saugoma Klaipėdos apskrities viešojoje I. Simonaitytės bibliotekoje

/ augalams, statiška kompozicija, galvos forma simbolizuoja kitą Vaclovo Intos aistrą – akmenis, sutelktas žvilgsnis – rūpinimosi kitais ženklas.“

Tas pats V. Žumbys sukūrė ir Lietuvos medicinai skirtos parodos katalogo dizainą, sumaketavo leidinį.

Vaclovo Into atminimas yra įamžintas Mosėdžio miestelio centre stovinčiu paminklu, kurį 2009 m. sukūrė skulptorius Rimantas Eidėjus. Jis yra ir gydytojui skirtos medaliaus autorius.

Mosėdyje vykusios konferencijos metu Eugenijus Paukštė pristatė V. Into 100 metų jubiliejui sukurta juodosios keramikos pano.

Straipsnis parengtas 2025 m. lapkričio 14 d. Mosėdyje vykusioje konferencijoje skaityto pranešimo „Akmens ir žmogaus pasaulis: Vaclovui Intui – 100“ pagrindu.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. Juozas Vyšniauskas, Marytė Jankauskienė, *Gydytojas Vaclovas Intas*, Klaipėda, 2011.
2. Aalgirdas Darongauskas, Edmundas Untulis, fotoalbumas *Amžinybės portretai: daktaro Vaclovo Into pasaulis*, Klaipėda, 2009.
3. Periodiniuose leidiniuose paskelbti Jūros Baužytės, Laimono Inio, Marytės Vyšniauskaitės-Jankauskienės (Kataržienės), Danutės Mukienės, Eduardo Selelionio, Ramunės Visockytės, Juozo Vyšniausko straipsniai, portaluos www.epaveldas.lt, www.limis.lt viešinama informacija, laisvos prieigos šaltiniai Internetė.

Nuotraukos iš www.epaveldas.lt, www.limis.lt ir autorės asmeninio archyvo